

ČT art – televize pro diváky s vysokým kulturním očekáváním

prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D., MUP, FSV UK

březen 2014

Předkládané stanovisko, vypracované na základě zadání ČT, si klade za cíl vyložit a posoudit roli a postavení *ČT art* v české nabídce televizních kanálů a dynamiku proměn *ČT art* v prvních měsících roku 2014 ve srovnání s obdobím září až prosinec 2013 (tedy obdobím rozjezdu kanálu). Stanovisko (a) vyhodnocuje trendy ve vývoji televizní produkce a současný stav české televizní nabídky a snaží se do tohoto kontextu *ČT art* zařadit, (b) posuzuje naplňování cílů, jež byly formulovány v materiálu nazvaném „*Hodnocení plnění veřejné služby v oblasti kultury*“ (ČT, VPA, srpen 2013) a (c) analyzuje programové schéma *ČT art* a jeho naplnění ve sledovaném období (s přihlédnutím k programové nabídce dalších kanálů ČT).

Text vychází ze základního rámcového předpokladu, že klíčovým kritériem pro hodnocení výstupů ČT je to, jak a v čem tyto výstupy přispívají k naplnění služby veřejnosti, k níž je ČT zavázána svým společenským posláním a od níž odvozuje smysl své existence. Hodnocení je dále založeno na výchozím předpokladu, že ČT poskytuje službu veřejnosti **jako celek**, tedy že i na *ČT art* je třeba nahlížet jako na dílčí příspěvek k celkovému pojetí služby veřejnosti reprezentovanému činností ČT.

ČT art v televizním, kulturním a společenském kontextu

Kanál *ČT art* vstoupil do českého vysílacího prostoru v době velmi silné, ekonomicky motivované fragmentizace mediálního trhu. Razantní ekonomizace masové komunikace a následně i rozvoj možností digitálního přenosu v uplynulých letech významně posílily snahu vysílacích masových médií o co nejpřesnější vymezení publika a o zformování tohoto publika odpovídající nabídkou. V tomto trendu postupného „rozparcelování“ uživatelů médií na ekonomicky zhodnotitelné množiny nejde tedy o uspokojení potřeb existujících – sociálně či kulturními zájmy definovaných – reálně existujících skupin, ale o vytvoření publika na sociodemografickém principu, resp. pod zorným úhlem zájmu (potenciálních) inzerentů. Tento trend, tzv. „fragmentizace publika“, se začal projevat již dříve především

v časopisecké produkci (zvláště v oblasti časopisů životního stylu), ale rychle se přesunul do oblasti vysílacích médií. V televizním vysílání se projevuje nárůstem počtu různě zaměřených specializovaných kanálů a zřetelně sílí s rozvojem technických možností šíření signálu a jeho digitalizací. Tyto kanály se zpravidla prezentují jako rozšíření nabídky, a tedy výhoda pro diváky, ale motivace jejich vzniku je především ekonomická: jasně vyprofilovaná, dobře popsatelná publika se lépe uplatňuje na reklamním trhu při jednání s inzerenty, resp. mediálními agenturami. Nezamýšleným důsledkem fragmentizace publika je mimo jiné skutečnost, že společnost, v níž taková média působí, ztrácí jeden ze zdrojů sdíleného referenčního rámce: jednoduše řečeno, lidé nemají společné mediální zážitky, k nimž by se mohli vztahovat (jak tomu bylo v době malého počtu kanálů). Fragmentizace tak oslabuje společensky integrační funkci masových médií.

Tendence k fragmentizaci zasáhla i české prostředí: specializované kanály se uplatnily především v nabídce kabelových a satelitních služeb, a to zvláště v podobě nárůstu počtu počtešřovaných zahraničních kanálů. Tradiční „domácí“ provozovatelé televizního vysílání se k ustavení specializovaného kanálu uchylují jen výjimečně (*Prima Zoom, ČT Sport*), většinou směřují spíše ke kanálům, které dovolují s minimálními náklady recyklaci již vyrobených pořadů (*Telka, Smíchov*), popřípadě tento přístup kombinují s fragmentizací publika podle hrubých sociodemografických kritérií (*Nova* proti *Nova Cinema* a *Fanda*, o poznání výrazněji *Prima* proti *Prima Cool* proti *Prima Love*).

Média poskytující službu veřejnosti (též „médiá veřejné služby“ nebo „veřejnoprávní média“) mají – obecně i v českém prostředí – určitou přednost v tom, že v oblasti své programové nabídky mohou diktátu ekonomizace svého chování do značné míry vzdorovat a sociálně a kulturně integrační potenciál si uchovat a posilovat. Oporou českým médiím veřejné služby je v tomto ohledu především skutečnost, že legislativní vymezení s integrační funkcí těchto médií počítá („...s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti...“, říká se v §2, odst. 2c Zákon o ČT).

Ve světle tohoto poslání je třeba se ptát, nakolik rozšiřování poskytované služby cestou zvyšování počtu specializovaných kanálů je příspěvkem ke společenskému poslání ČT a nakolik je projevem přizpůsobení se fragmentizaci prostupující mediální scénou, tedy nakolik ČT podléhá či vychází vstříc tomuto trendu, či naopak nakolik mu dokáže vzdorovat. I když

možnost, že jde o mechanické přizpůsobení se „principu fragmentizace“, je i při posuzování role a postavení *ČT art* nutno brát v úvahu, lze se přiklonit k závěru, že nejde o (ekonomizací myšlení motivovanou) fragmentizaci publika a že v případě tohoto kanálu jde spíše o rozšíření nabídky pro již existující segment publika definovaný v obecných rysech snahou vybírat si aktivně způsob trávení volného času a specifickou („náročnější“) představou o úrovni televizní nabídky. *ČT art* představuje totiž nabídku, k níž je obtížné najít v českém prostředí alternativu a která není motivována snahou o ustavení ekonomicky zhodnotitelného publika. Spíše naopak – ***ČT art* je zaměřen na publikum již existující, leč televizemi málo oslovované**, protože (přinejmenším z hlediska velikosti) ekonomicky málo vytěžitelné. Kanál *ČT art* tedy vychází vstříc zájmům té části populace, která obtížně souzní s nabídkou existujících televizních stanic komerční i nekomerční povahy.

Tendence k fragmentizaci je ale i ve zřízení *ČT art* částečně obsažena, nikoliv ovšem v jeho koncepci a obsahu, leč v samotné jeho existenci: kanál *ČT art* potenciálně „čistí“ program *ČT2* od náročnější nabídky a tím jednak přispívá k jeho posunu do zábavního mainstreamu, jednak přispívá k jeho atraktivitě pro inzerenty. Z tohoto pohledu by bylo zajímavé analyzovat vliv vzniku *ČT art* na změny v programové skladbě ostatních kanálů *ČT*, především *ČT 2*.

Závažnější ovšem je sledovat, nakolik má či nemá *ČT art* zřetelně definované a v programové skladbě vysledovatelné strategické poslání, které by mu dávalo jasné kulturní poselství vyjádřené vlastní programovou nabídkou a směřující k výše připomenuté roli „*posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti*“. Obsahově alespoň přibližně srovnatelné zahraniční projekty – francouzsko-německý *Arte* a německo-rakousko-švýcarský *3sat* – mají do svého programu a poslání zabudovaný integrační náboj tím, že koncepčně propojují „kulturu“ a „evropskou identitu“ (výstižně tento aspekt *Arte* rozebrala německá autorka Liane Rothenbergová v roce 2012). Na jedné straně v tomto srovnání ***ČT art* vykazuje zřetelnou a deklarovanou tematickou orientaci na „kulturu“** – (dokonce v daleko čistším pojetí než například kanál *Arte*, který své pojetí kultury do značné míry rozvolnil a zezábavnil), leč na druhé straně integrační náboj vztažený k nějaké (nikoliv nutně evropské) kulturní identitě zatím nedeklaruje a v programu je obtížné ho vystopovat. **Programová skladba je nepochybně zaměřená především na snahu vyjít vstříc velmi**

rozdílným diváckým zájmům, méně již na reprezentaci integrující koncepce (české, evropské, světové) kultury. Předností takto pojaté programové nabídky je pestrost televizních žánrů a uměleckých forem, z nichž mohou diváci vybírat než koncepční sevřenost s jasně čitelnými prioritami.

Předpokládaná cílová divácká skupina se promítá i do základního pojetí vysílacího schématu kanálu. *ČT art* počítá především s cílovou skupinou „*diváků s vysokým kulturním očekáváním*“, kteří jsou aktivní při saturaci svých kulturních (diváckých, posluchačských a čtenářských) potřeb (viz definice skupiny s vysokým kulturním očekáváním v prezentaci *Hodnocení plnění veřejné služby v oblasti kultury*). Taková divácká skupina může být velmi nesourodá jak z hlediska konkrétních zájmů spojených s užíváním televize, tak jako „nositel“ koncepce kultury (odtud zřejmě pramení zřetelná snaha *ČT art* o žánrovou i tematickou pestrost nabídky), přesto její členové mohou vykazovat některé pravděpodobné společné rysy – vedle základní sdílené charakteristiky, že užívání kvalitní kulturní produkce je součástí jejich statusu a životního stylu. Lze s vysokou mírou pravděpodobnosti předpokládat, že část takto definovaného publika tvoří příležitostní televizní diváci, kteří aktivně vyhledávají konkrétní pořady, jež jim mohou nabídnout možnost uspokojení jejich kulturně motivovaných potřeb. To budou zřejmě (převážně středostavovští) diváci z větších městských aglomerací, kteří mají možnost chápat televizní program jako jednu z alternativ využití volného času (a zvláště pokud jsou starší, možná jako preferovanou alternativu). Další skupinou mohou tvořit stálí televizní diváci, kteří nejsou s nabídkou stávajících stanic spokojeni a *ČT art* pro ně představuje jednak alternativu, jež odpovídá jejich představám, jednak způsob, jak se dostat k jinak těžko dostupným kulturním statkům (například ke koncertům či divadelním představením, za nimiž by jinak bylo obtížné či nákladné cestovat). Prototypickým zástupcem této předpokládané části potenciálního publika *ČT art* může být středoškolský učitel z menšího města (ale mohou to být také senioři, některé rodiny s dětmi apod.).

Obě podskupiny budou směřovat ke sledování *ČT art* na základě volby konkrétního pořadu (nebo žánru) a ocení stabilizované a předvídatelné vysílací schéma, které jim dovolí rychlou orientaci při plánování volnočasových aktivit a zbaví je obtíží spojených s nahráváním a přehráváním, dodatečným vyhledáváním v i-vysílání apod. Obě skupiny budou také ve velké míře inklinovat k nabídce, která představuje alternativu k „mainstreamové“ popkultuře

televizní produkce – zřejmě alternativu blízkou tradičnímu pojetí „vyšší kultury“. **ČT art formuje programovou nabídku tak, aby tomuto základnímu požadavku alternativy k televiznímu mainstreamu vycházel vstříc, a sestavuje program tak, že i programy reprizované** (například některé hrané i dokumentární filmy, reprízy divadelních přestavení, televizní inscenace z archívu ad.) **vstupují zařazením do programu kanálu do nového kontextu, v němž mají nakonec naději najít si cestu i divákům, pro které mohou být premiérovým zážitkem.** Možná právě zde se otevírá cesta ke zvyšování divácké přitažlivosti *ČT art*: dalším rozvojem vynalézavé dramaturgie tematických komponovaných bloků, která dokáže vřadit i známější a již odvysílané tituly do nového kontextu (pro *ČT art* reprezentativního). **ČT art má v oblasti tematických komponovaných bloků již vybudovanou docela solidní tradici** (*Je nám ctí, Perly českého dokumentu*), na které pracuje od počátku vysílání a pro vysílací schéma prvních měsíců 2014 ji přiměřeně korigoval (zrušení čtvrtčních *Perel českého dokumentu*) a dále rozvíjel.

K postavení ČT art v nabídce ČT

I když pravděpodobně velká část diváků *ČT art* volí tento kanál na základě zájmu o konkrétní pořad či typ pořadů, bylo by nepochybně možné diváckým zájem posilovat zvýrazněním postavení *ČT art* v programové nabídce *ČT*. Programová struktura sugeruje představu, že *ČT art* má být kulturně orientovanou „plnoformátovou“ stanicí s nabídkou zpravodajství a publicistiky s kulturní tematikou, filmů, televizních inscenací, hudebních pořadů, umělecké kritiky ad. Večerní skladba pracuje s různě obměňovaným schématem „zpravodajství – hlavní večerní pořad – publicistika – pozdně večerní pořad“ typickým právě pro plnoformátové televize. Potíž je ale v tom, že *ČT art* nemá pro své působení podmínky, jaké plnoformátová stanice potřebuje k efektivnímu oslovení diváků.

ČT art vysílá od 20 hodin večer do pozdních nočních hodin na sdílené frekvenci, na níž střídá *ČT :D* („*Děčko*“), kanál určený dětským divákům (a dle průzkumu ATO-Mediaresearch přitažlivý především pro dětskou diváckou skupinu 4-12 let, která je naopak divákům *ČT art* velmi vzdálená). Dětský kanál *Děčko* vysílá do 20. hodiny a ve 20 hodin dochází k ostrému přechodu na *ČT art*. A právě tato okolnost zásadním způsobem ovlivňuje postavení kanálu *ČT art* v českém televizním prostředí i vůči ostatním kanálům *ČT*. Ostrý začátek stanovený na 20.

hodinu znamená, že *ČT art* nemůže pracovat s pre-prime time (časem, který hlavnímu vysílacímu času přechází), protože žádným nedisponuje, a začíná vysílat ve chvíli, kdy už je večerní televizní nabídka v běhu a velké množství diváku již provedlo volbu. *ČT art* tak nemá možnost přivést k sobě diváky, kteří ještě mezi osmnáctou a devatenáctou hodinou nejsou rozhodnutí či obecně inklinují k měnění kanálů – a dětský kanál svým zaměřením není pro diváky *ČT art* v žádném ohledu přiměřeným nástupním prostorem. Domnívám se, že **právě technické spojení s dětským kanálem a nemožnost připravit si programově prime-time přiměřeným nástupním časem představují značné riziko zpomalování (či úplného zastavení) růstu diváckého zájmu o kanál *ČT art*.**

Druhým problémovým okruhem (který ale přesahuje hranice zadání pro toto stanovisko, a proto je tu jen zmíněn) je zpětný vliv existence a obsahu *ČT art* na ostatní kanály *ČT*. Televizní kanály jednoho provozovatele si lze představit jako „ekologický systém“, v němž jsou jednotlivé subsystémy (tedy kanály) ve vzájemných vztazích a změna jednoho subsystému nutně ovlivňuje ostatní subsystémy. Do postavení kulturně orientovaného kanálu *ČT* se v minulosti vyvinul kanál *ČT 2* a je tedy na pořadu dne otázka, jak se nástupem *ČT art* celý ekologický systém programové nabídky *ČT* změnil a jaký „systémový“ vztah je v současnosti mezi *ČT art* a *ČT 2*. Je *ČT art* jakousi divácky náročnější nadstavbou, vylepšenou službou pro ty diváky, kterým kulturně orientovaná nabídka *ČT 2* nepřipadá dostačující v saturaci jejich kulturních potřeb a zájmů? Nebo je spíš *ČT art* substitutem *ČT 2* v historicky ustavené podobě a vede ke změně v pojetí *ČT 2*? Osobně se kloním k tomu, že funkčním zkvalitněním služby veřejnosti by byla první varianta, v praxi se ale, zdá se, vývoj přiklání spíše k variantě druhé. *ČT 2* s nástupem nového kulturního kanálu zmasověl (tendence k tomu byla již předtím) a nabídkou směřuje spíše do zábavního mainstreamu (naznačuje to například posun ve výběru zahraničních filmů do vysílání), zatímco na *ČT art* se přesunuly pořady, které se dříve podílely na vytváření charakteru *ČT 2* (například autorské dokumenty).

Stabilita a předvídatelnost nabídky ČT art

Požadavek stabilizovaného vysílacího schématu a programové předvídatelnosti z témat, i z hlediska žánrů a programových typů, které jsme výše identifikovali jako kvalitu významnou

pro rozhodování alespoň části divácké obce, má *ČT art* od samého počátku vysílání vůli naplnit.

Každý den otevírá hlavní vysílací čas *ČT art* (na tomto kanálu doba od 20 do cca 23 hodin – o problémech se začátkem prime-time již byla zmínka výše) kulturně zpravodajskou relací *Události v kultuře*, jejíž ambicí je nabídnout „každodenní souhrn nejdůležitějšího a nejzajímavějšího dění v naší i světové kultuře“.

Ve sledovaném období září – prosince 2013 bylo v pondělí zařazováno divadelní představení (programové „okno“ *Z první řady*) v žánrově pestrém záběru od činohry přes operu po balet, na které někdy (podle stopáže představení) navazoval dokument (11. a 18.11. mikropovídky) a kulturně laděná „talk-show“ (*Artefakta Jana Buriana*) – ovšem 28. 10. byl zařazen film *Dlouhá cesta domů* v rámci rubriky *Slovenská vlna*.

Úterní hlavní vysílací čas byl obsazen především koncertní hudbou (*Pop-rockové pódium*), na kterou navazovaly dokumenty s hudební tematikou v rubrice *Klobouk dolů...* (např. dokument připomínající Miloše Štědrone, Elvise Presleyho, Johna Cage ad.) a cyklus *Básníci Evropy*.

Hlavní vysílací čas uzavírala „kritická talk-show“ *Artefakta Jana Rejžka*. Stabilní úterní schéma zaznamenalo vybočení 22. 10. (aktuální zařazení hry *Vyloženě rodinná historie* scénáristy Otto Zelenky).

Dramaturgicky nestabilní byl středeční hlavní vysílací čas, kde zprvu převažovaly magazíny (*Terra musica*, *Monoskop*, *Třistatřicetři*, *Atrmix*), doplňované dokumenty o umění (například cyklus *Příběhy obrazů a soch*) a další „talk show“ (*Artefakta Lucie Klímové*), ale ve sledovaném období sem byly zařazovány i jiné žánry (vedle aktuálního odvysílání zakončení festivalu *Zlatá Praha* 16. 10. či zařazení záznamu koncertu Pavla Bobka 20. 11. to byly především dokumenty typu *Vinylmánie*, *Paříž tančí* či *Láska v Paříži*, které byly nasazeny po zrušení pořadu *Monoskop*).

Čtvrteční hlavní vysílací čas byl věnován především autorskému dokumentu (*Perly českého dokumentu*), na který navazoval literární týdeník *U zavěšené knihy*, dokument tematicky vztahovaný k dějinám umění (ve sledovaném období cyklus *Po Královské cestě s profesorem Františkem Dvořákem*) a *Artefakta Miroslava Balaštíka* (ale i ve čtvrtek dramaturgie vnímala potřebu zařazení aktuálního dění – *Ceny Ministerstva kultury* 24. 10.) a přes půlnoc

navazovala televizní adaptace literárního díla. Čtvrtek tak měl (sice ne zcela důsledně, ale přece jen dosti výrazně) literární zaměření.

Páteční prime-time byl obsazen dokumentární sérií v rámci programového „okna“ *Prověřeno časem* (ve sledovaném období to byl *Bigbít*), na níž navazoval týdeník *Film 2013* a vcelku volně komponovaný pozdně večerní blok pod názvem *Večerní rockování* s koncertem a původním „kontaktním“ klubovým pořadem *Tečka páteční noci*.

Sobota ve sledovaném období nabízela pod označení *Je nám ctí...* pokusy o komponovaný večer sevřený výraznou osobností (Jiří Bělohlávek, Václav Neckář, Richard Wagner ad.) či kulturním jevem (například *Pestrobarevná Ostrava* či filmová *Nová vlna*, komponovaný večer k 90. výročí zahájení rozhlasového vysílání u nás ad.).

Nedělní hlavní vysílací čas byl věnován divadelnímu magazínu (*Divadlo žije!*) a divácky náročnějšímu („artovému“) filmu, na který navazoval pořad vážné hudby, např. záznam koncertu (*Smetana Gala, Svatováclavský hudební festival 2011* ad.) a v cyklu *Herecké hvězdy* televizní inscenace (např. *Křišťálová noc, Pozdní láska* či *Waterloo*).

Z nabídnuté stručné charakteristiky jednotlivých dnů v týdnu s připomenutím nejvýraznějších odchylek od schématu vyplývá, že **ČT art je skutečně budován s cílem vytvořit stabilní, předvídatelné programové schéma**, ve kterém se divák snadno orientuje a bez větších potíží si dokáže najít pořad, který vyhovuje jeho vkusu, zájmu či rozpoložení. **Stabilní schéma ale není rigidní – dramaturgie ČT art reaguje na svět kolem** – na významná výročí (Richard Wagner), státní svátky (zařazení divadelního představení *Hrdý Budžes* v předvečer 17.

listopad), kulturní dění (festival *Zlatá Praha*) a aktuální události (bohužel především úmrtí, ale také připomínka výročí zahájení rozhlasového vysílání pořadem a koncertem, 1. 12.) – a stabilní schéma vhodně a přiměřeně opouští. ČT art také neváhá zařadit aktuální pořad, který kanálu tematicky přísluší (12. 10. to například byl „event“ v podobě přenosu ze slavnostního zahájení mezinárodního televizního festivalu *Zlatá Praha 2013* doplněný snímkem *Svět Mathhewa Bournea*, který byl na témže festivalu oceněn v roce 2012). S přesahem do programu roku 2014 ale konstatujeme, že programová politika ČT jako celku v práci s aktuálními pořady typu „event“ vykazuje jistou nesoustavnost a rozhodování podle kritérií, která mají na mysli spíše prestiž a divácký úspěch než jasnou a srozumitelnou službu veřejnosti. Na ČT art sice běžně zařazuje zahajování a ukončování festivalů, vyhlašování cen,

příležitostné koncerty (např. 8. 3. 2014 *Koncert pro 3792 terezínských hvězd*) apod., ale u vyhlášení výsledků *Českého lva* (22. 2. 2014) udělala změnu a tento pořad zařadila na ČT1 jako hlavní večerní program – přestože logika dosavadního vývoje programové nabídky kanálu ČT art směřovala k tomu, že by i tento „event“ měl být na tomto kanálu. Zařazení *Českého lva* na ČT 1 lze interpretovat jako preferenci kinematografie před ostatními kulturními projevy, ale také jako odstupňované hodnocení pořadů podle potenciálního diváckého zájmu (tedy jako určité nadřazení kritéria sledovanosti ostatním kritériím).

V každém případě naznačuje, že ČT art je pro ČT kanálem, kam lze soustředit divácky potenciálně méně přitažlivé pořady.

Přehlednosti vysílacího schématu nepochybně napomáhalo i rozhodnutí umístit v pondělí až čtvrtek do schématu pevný začátek programového „okna“ ve 22,45, ve kterém měla vždy začínat kulturně publicistická „kritická talk show“ *Artefakta*. Tato snaha byla ale vykoupena tím, že různou stopáž hlavního pořadu večera zařazeného po *Událostech v kultuře* bylo třeba vyrovnávat doplňujícími kratšími příležitostnými pořady – takže v praxi pevně stanovený začátek programového „okna“ vedl spíše ke snížení přehlednosti programové nabídky. Od ledna 2014 dramaturgie ČT art pevně stanovený čas 22,45 zrušila (spolu s kulturně publicistickým pořadem *Artefakta*) a fakticky tak možnost divácké orientaci v programové nabídce posílila.

ČT art se vyrovnává i s „televizně exponovanými“ dny v roce, jako jsou vánoční svátky a konec roku (zařazení *Vánočního koncertu* a *Vánoc v Ypsilonce* na Štědrý večer a silvestrovská inscenace *Netopýra* z Vídeňské státní opery 31. 12.). Dramaturgie silvestrovského programu 2013 ovšem naznačila i jedno z rizik dalšího rozvoje ČT art – riziko přetahování diváků mezi programy ČT („contra scheduling“): *Netopýr* byl zařazen proti cimrmanovské inscenaci *Dobytí severního pólu* na ČT 2, což mohlo pro část diváků představovat rozhodování mezi dvěma podobně atraktivními alternativami. Tato skutečnost opět připomíná naléhavou potřebu jasně a pro diváky čitelně definovat vztah mezi ČT art a ČT 2.

Z analýzy sledovaného období je patrné, že

(a) schéma ČT art bylo od počátku postaveno promyšleně jako strukturovaná, dobře čitelná nabídka jednotlivých pořadů a programových bloků s vysokou mírou předvídatelnosti a snadnou orientací při výběru,

(b) snaha po vysoké míře průhlednosti schématu vedla na jedné straně k poměrně úzce definovaným programovým „oknům“, která se mohla zaměřením i překrývat (například čtvrtéční *Adaptace literárních děl a nedělní Staré archívy české*), na druhé straně k dramaturgicky velmi volně definovaným typům (tematický večer *Je nám ctí* či pořad *Přesahy* dovolují velmi široké, ale pro diváky také méně přehledné a předvídatelné z hlediska naplňování obsahem), a

(c) jakkoliv bylo schéma na počátku postaveno promyšleně, při realizaci prodělávalo průběžně změny, kterými se původní záměr vhodněji naplňoval.

První týdny roku 2014 ukázaly, že *ČT art* se snaží některá potenciální rizika podzimního schématu překonat. Především došlo k vyrovnání míry konkrétnosti definic programových „oken“ a k dalšímu prohloubení přehlednosti schématu. „Kritická talk show“ dělicí večerní program pevně definovaným časem byla odstraněna ve prospěch volněji pojatých kulturně publicistických pořadů (v pondělí *Jasná řeč Josefa Chuchmy*, v úterý střídání čtrnáctideníků *Terra Musica* a *Divadlo žije*, ve čtvrtek z roku 2013 zachovaný literární magazín *U zavěšené knihy*). Byla odstraněna duplicita časů vyhrazených pro dokumentární tvorbu a do čtvrtéčního programu bylo jako novinka zařazeno „okno“ pro hrané portréty (cyklus *Životy slavných*). Nově se také ve vysílacím schématu objevil ve středu pořad *Na plovárně* známý z *ČT 2* a historický televizní seriál (v daném období *Řím*), páteční schéma doplnilo zařazení divácky úspěšného televizního seriálu (v daném období *Mighty Boosh*). Daleko velkorysejší časové dotace se dočkala kinematografie (v úterý *Noční kino art*, v sobotu v pozdním večeru *Kino art* a v neděli v hlavním vysílacím čase *Kino art*). Došlo také k některým časovým posunům (prohození dokumentů v cyklu *Klobouk dolů* a koncertů *Pop-rockové pódium* v úterý). Celkově lze konstatovat, že větší volnost v definování programových „oken“ dovoluje dramaturgii kanálu snazší naplňování vysílání konkrétními pořady při zachování základních obrysů schématu. Může ale být prvním signálem, že původní, dosti propracované „podzimní“ schéma bylo příliš ambiciózní a přecenilo kvantitu dostupných archivů, možnosti akvizice a výkonnost původní tvorby. Nelze vyloučit, že právě v přecenění bohatosti těchto programových zdrojů se ukrývá jedno z rizik dalšího vývoje *ČT art*. Kanál se zjevně opírá především o dramaturgickou invenci a výše zmíněnou schopnost vynalézavé rekontextualizace již odvysílaných (archivních či zahraničních) pořadů, doplněné o původní

publicistiku. Tento přístup musí nutně být založen na dostupnosti dostatečně bohatých zdrojů – což se může v dlouhodobém vývoji ukázat jako podstatný limit dalšího působení a rozvoje *ČT art*.

Zhodnocení programové a obsahové nabídky ČT art

I když *Česká televize* poskytuje službu veřejnosti jako celek, je na místě otázka, do jaké míry a čím právě *ČT art* k naplňování společenské úlohy *ČT* přispívá. Role *ČT art* se nejvíce odvíjí od zákonem definovaného požadavku „rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky...“ (§2, odst. 2d, Zákon o ČT), což se také promítá od dalších normativních dokumentů upravujících činnost ČT, zvláště do *Kodexu ČT*, který v preambuli říká, že ČT „aktivně přispívá k lepšímu poznání, pochopení a šíření národního a evropského kulturního dění a dědictví“. Již v úvodu jsme dovozovali, že orientace na kulturu je nesporná, ale že není příliš jasné, jak si ČT pro realizaci *ČT art* konceptualizuje kulturní identitu.

Podzimní vysílací schéma a jeho naplňování se odehrávalo především ve znamení tematické a žánrové pestrosti s poměrně širokým záběrem od hudby po výtvarné umění, od filmu po televizní archívy. Snaha o diverzifikaci přístupů k výkladu a hodnocení kulturní produkce se promítla i do kulturní publicistiky kanálu, konkrétně do pevně definované „kritické talk show“ (pondělí až čtvrtek 22,15), ale také do snahy podporovat divadelní a hudební publicistiku (pořady s týdenní periodicitou *Divadlo žije* a blok kulturních magazínů ve středečním prime-time).

Každá soustavnější péče o kulturní dědictví se (pomineme-li fakt, že každé veřejné provedení nějakého pořadu je aktivním příspěvkem k formování kulturního dědictví) odvíjí od koncepčně utvořené představy o tom, co je obsahem kulturního dědictví a na jakých hodnotových základech toto dědictví stojí. Podíváme-li se na pořady či komponované večery, které otevřeně směřují k přibližování a ožívování českého, evropského a světového kulturního dědictví (*Je nám ctí...*, *Filmové vavříny*, *Perly českého dokumentu*, *Prověřeno časem* ad.), pak je zřejmé, že se koncepce kulturního dědictví opírá především o tradiční kulturní kánon (Smetana, Verdi, Vláčil, ale také seriál *Bigbít* apod.), doplněný o divácky vděčné a ověřené hodnoty ryze české provenience (*Cimrman*) a „artový“ film. Právě „artová“ kinematografie je

v inovovaném schématu roku 2014 zřetelně akcentována (viz výše) a posunuje koncepci kulturního dědictví manifestovanou programovou nabídkou tímto směrem.

ČT art je nepochybně až uklidňujícím nositelem poselství, že „kulturní dědictví“ se opírá o časem prověřené autory a díla, která jsou divákům dostatečně známá a poskytují jim jistotu ontologického bezpečí (výjimku tvoří především poměrně vynalézavá dramaturgie zařazování filmové produkce).

Komentáře k dílčím otázkám

Rozbor produkce ČT art v období září 2013 - únor 2014 nabídl některá zjištění, která jsou na okraji původního zadání, ale snad stojí za připomenutí, neboť dokreslují programovou nabídku, jíž ČT art doplňuje službu poskytovanou Českou televizí.

Podzim 2013 zřetelně odhalil, že ve vcelku jasném a usazeném vysílacím schématu je nejméně programově stabilní středa – jí dramaturgie ČT art nedokázala během sledovaného období dát divácky čitelnou tvář. Střídání čtyř kulturních magazínů ve středečním prime-time (*Artmix*, *333*, *Terra Musica* a záhy zrušený *Monoskop*) poněkud improvizovaně v průběhu podzimu nahrazené solitérními dokumenty o rozmanitých kulturních fenoménech nenabízelo divákům příliš komfortní orientaci. V roce 2014 se dramaturgie kanálu rozhodla středu stabilizovat právě na principu „kulturních fenoménů“, za něž přiřadila pořad *Na plovárně*, což středeční program docela vhodně stabilizovalo.

Jako nedořešená otázka zůstává časové zařazení *Událostí v kultuře* na začátek vysílacího bloku ČT art. Dramaturgie v tomto zařazení zjevně vycházela z tradičního pojetí televizního prime-time plnoformátových televizí, který začíná zprávami, a pokusila se je aplikovat na podmínky kulturního kanálu. Zařazení zpráv na začátek hlavního vysílacího času plnoformátových televizí je ale historicky dané tím, že podporovalo pocit aktuálnosti zpravodajství, bylo jakousi „titulní stránkou“ televize (obrazně řečeno: „*nejdřív vám sdělíme, co podstatného se stalo, a pak bude všechno ostatní*“). Zprávy z kulturní oblasti jsou ale jen zcela výjimečně tak naléhavé, aby musely mít toto výsadní postavení – jedná se spíše o „soft news“ s aktuálností měřenou ve dnech, nikoliv minutách. Relace *Událostí v kultuře* tak na počátku vysílacího bloku ČT art působí spíše zpomalujícím dojmem (v horším případě dojmem předstírané aktuálnosti, což je dojem, kterou podporuje i odkaz na zpravodajskou

relaci *Události*, a to nejen názvem, ale také grafikou, studiem a strukturou) a prospělo by jí posunutí hlouběji do večerního programu (a možná také směřování k formátu, který by se ve stejném duchu dal označit jako *Události a komentáře v kultuře*, které by ještě napomohlo splnění příslibu „*dávat do kontextu českou i světovou současnost*“). Je zřejmé, že taková změna naráží na to, že stávající schéma večera na *ČT art* jen obtížně umožňuje dodržet druhý pevný čas začátku pořadu v jednom večeru (což byl zjevně problém programového „okna“ *Artefakta* zařazených stabilně na 22,45). Připomínám ale již zmíněnou skutečnost, že kanál *ČT art* dostal do vítku zásadní hendikep v podobě „tvrdého“ začátku ve 20,00 přechodem z *Děčka* a že začínat prime-time bez předchozího nástupního času právě (logicky ne vždy aktuálním) kulturně informačním servisem postavení kanálu významně oslabuje a snižuje naději na to, že si vybuduje stabilní diváckou obec vykazující věrnost kanálu, nikoliv jen příležitostný zájem o konkrétní tituly.

Jisté rozpaky budí řešení pozdního pátečního večera zakončeného pořadem *Tečka páteční noci*. Nejde jen o poněkud křečovitě a neautenticky budovanou „klubovou“ atmosféru pořadu, jež aktéry tlačí do roviny nucené neformálnosti, která se uzavírá „za obrazovkou“ a diváka málo vtahuje. Vnitřním rozporem projektu je sám fakt, že tento „*pořad pro všechny, kteří se rozhodli zůstat doma*“ (citace z popisu pořadu v programu 29. 11.) je zařazen do času, kdy „*doma zůstávají*“ ti, které může klubová atmosféra jen s obtížemi oslovit. Pořad je navíc úrovní nevyrovnaný: ostravské vydání je dramaturgicky suverénní, „neteleviznost“ formátu se snaží překonávat a nabídkou kulturní produkce je zajímavé a objevující, zatímco pražské a do jisté míry i brněnské vydání trpí klišovitostí a fakticky spíše jen výjimečně přinášejí nějakou přidanou hodnotu.

Závěr

Pořady *ČT art* je možné rozdělit do dvou velkých skupin: na (a) původní kulturní publicistiku na jedné straně a (b) na filmy, divadelní a televizní inscenace, záznamy koncertů, dokumenty a dokumentární cykly na druhé straně. Toto dělení, jakkoliv schematické, se snaží poukázat na skutečnost, že původní – výhradně pro *ČT art* vyrobenou – produkci představuje pouze první skupina, tedy kulturní publicistika, a i mezi těmito pořady se najdou takové, které spíš

jen oživují starší formáty z ČT2 (metaforicky řešeno, v některých *Artefaktech* zněla ozvěna *Katovny*), nebo je rovnou přebírají (*Na plovárně*).

Ve druhé skupině jsou (až na přímé přenosy zmíněné výše) především pořady reprízované a archivní. Z tohoto pohledu je **hlavním přínosem ČT art promyšlená a nápaditá dramaturgie kanálu, díky níž je programová nabídka sestavená do soudržného, přehledného a vnitřně rozrůzněného celku poměrně jasně odlišených a umístěných pořadů**, mezi nimiž si během týdne může najít „svůj“ pořad velmi pestrá škála diváků. Velký podíl pořadů reprízovaných a archivních a menší podíl původních a výhradně pro *ČT art* vyvinutých či nakoupených pořadů naznačuje, že tento kanál zřejmě musí vycházet s dosti omezenými finančními prostředky – což vzbuzuje možné obavy do budoucna: bude *ČT* jako celek schopna vyrábět dostatek pořadů, které mohou tvořit tezaurus, z něhož se bude sestavovat program *ČT art*? Jak dlouho bude „divák s vysokým kulturním očekáváním“ spokojen s promyšleně sestaveným, ale přece jen převážně recyklujícím kanálem? Poměrně vysoký podíl reprízovaných pořadů navíc vzbuzuje dojem, že jedním z důvodů pro zařazení daného pořadu do vysílání *ČT art* je snaha *ČT* konzumovat nakoupená vysílací práva. Přičteme-li tento dojem k výše doloženému rozlišování „eventů“ (*Zlatá Praha* na *ČT art*, *Český lev* na *ČT 1*, *Ceny české filmové kritiky* na *ČT 2*), nevyhneme se úvaze o tom, že jednou z provozních funkcí *ČT art* je funkce odkladiště pořadů s nízkým potenciálem diváckého zájmu.

Přes dílčí připomínky a pochyby naznačené výše ***ČT art* je zcela jistě výrazným a svým obsahem jedinečným obohacením nabídky televizních programů v českém prostředí.** Představuje zřetelné posílení v oblasti služeb veřejnosti, které poskytují česká média veřejné služby, a nabízí se jako přiměřená a kultivovaná alternativa či vhodné doplnění těm potenciálním televizním divákům, které stávající televizní nabídka po stránce kulturní a intelektuální neuspokojuje. **Schéma a jeho obsahová stránka jsou zřejmým dokladem toho, že *ČT art* nabízí širokou škálu žánrů a oblastí uměleckých projevů a snaží se nebýt pasivní, ale kulturu spoluvytvářet a naplňovat** (což jsou cíle 1 a 4 deklarované „*Hodnocení plnění veřejné služby v oblasti kultury*“). Souhrn odvysílaných pořadů ukazuje, že ***ČT art* ve sledovaném období nabízí plastický obraz současné i minulé české i světové kultury**, a to

jak ve formě zprostředkovaných uměleckých zážitků hudebních, divadelních a televizních, tak v podobě kulturně publicistických pořadů různého zaměření. Důraz na vcelku vyváženou nabídku produkce české (hlavně televizní, hudební a divadelní) a zahraniční (hlavně hudební a filmové) přispívá k naplnění deklarovaného cíle „*dávat do kontextu českou a světovou současnost a kulturní dědictví*“, zařazení kulturně zpravodajské relace a souboru kulturně orientovaných „talk shows“ pak zřetelně směřuje ke snaze „*informovat, kriticky hodnotit*“ (což je část cíle 3 zmíněné prezentace).

Odkaz:

Rothenberg, Liane: *ARTE – problem of creating a European TV. Intercultural aspects at micro, meso and macro at the European Culture Channel Arte*. *Comunicación y sociedad*, vol.XXV, Núm. 2, 2012, s. 145-174